

Internetconsultatie wetsvoorstel borging gegevensverwerking funderend onderwijs.

Ouders & Onderwijs

30 mei 2025

Dit wetsvoorstel beoogt de wettelijke basis te verstevigen voor drie specifieke verwerkingen van persoonsgegevens binnen het funderend onderwijs. Wij reageren hiermee op het eerste onderdeel, de Landelijke Veiligheidsmonitor (LVM) in het funderend onderwijs.

Hoewel deze monitor al vanaf 2006 tweejaarlijks wordt uitgevoerd ontbrak een wettelijke basis als grondslag voor het verwerken van de gegevens. Wij zijn positief ten aanzien van de maatregelen die de rechten en vrijheden van betrokkenen versterken, waaronder het voldoen aan een wettelijke grondslag. Maar er zijn ook een aantal kritische kanttekeningen te plaatsen die wij graag willen toelichten

Samenhang met de schoolmonitor

De LVM kan door scholen ingezet worden als schoolmonitoringsinstrument, wat het dubbel bevragen van leerlingen over sociale veiligheid voorkomt. De vragenlijst van de LVM is uitgebreider dan de instrumenten die schoolbesturen kunnen gebruiken om te voldoen aan de verplichting van de schoolmonitor. Hoewel het Besluit uitbreiding monitor funderend onderwijs nog aanhangig is bij de Raad van State lijkt dit wetsvoorstel al uit te gaan van deze uitbreiding. Wanneer scholen ervoor kiezen om de LVM te gebruiken als schoolmonitoringsinstrument moet worden voorkomen dat zij meer gegevens ontvangen dan is toegestaan binnen de schoolmonitor. Dit is in het huidige voorstel onvoldoende gewaarborgd.

Vrijwillige deelname en de rol van ouders

Deelname aan de LVM is niet verplicht voor individuele leerlingen. Het is essentieel dat er goede voorlichting wordt gegeven over de vrijwilligheid van deelname, zowel aan ouders als leerlingen. Vaak is deze onvoldoende en wordt aangenomen dat het toereikend is dit te benoemen voor en tijdens de afname. Toch is de impliciete boodschap, vooral binnen een schoolsetting dat het de bedoeling is dat de vragenlijst wordt ingevuld. Wanneer dit klassikaal gebeurt is het niet invullen zichtbaar en kenbaar voor zowel de groep als de leerkracht, wat ongewenste vragen en aannames kan oproepen. Uitleg over het doel van de vragen is niet voldoende, leerlingen en ouders hebben geen idee welke vragen er worden gesteld en kunnen de impact niet vooraf overzien. Ook hebben ouders op dit moment niet de mogelijkheid om deze beslissing met en voor hun kind te maken of hen hierop voor te bereiden. Transparantie ten aanzien van de inhoud van de monitor is nodig evenals het verzekeren van werkelijke vrijwilligheid van deelname.

Gevoelige vragen en mentaal welbevinden

Een belangrijk punt van aandacht is dat de LVM leerlingen vragen kan stellen over gevoelige onderwerpen zoals seksuele gerichtheid, religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen, eventuele migratieachtergrond, en (psychische of lichamelijke) gezondheid. Er wordt onvoldoende rekening gehouden met de mogelijke impact van het beantwoorden van deze vragen op het mentale welbevinden van de leerlingen, zeker als dit herinneringen aan vervelende gebeurtenissen oproept. Het is daarom van belang dat er zorgvuldig wordt omgaan met de afname en dat er toegang is tot (pedagogische) ondersteuning tijdens het invullen. Wanneer leerlingen direct worden uitgenodigd via de ouders om de vragen thuis te beantwoorden kunnen ouders hierin voorzien. Wanneer dit op school gebeurt zijn er onvoldoende waarborgen op dit punt, vaak is het afhankelijk van een leerkracht en zal de leerling hier initiatief moeten nemen.

Privacy en herleidbaarheid gegevens

De LVM verzamelt veel gevoelige gegevens, waaronder bijzondere categorieën van persoonsgegevens. Er worden geen direct tot de persoon herleidbare gegevens uitgevraagd of gekoppeld aan de antwoorden. Dergelijke gegevens worden wel verwerkt voor zover dit noodzakelijk is om deelnemers uit te nodigen voor deelname, bijvoorbeeld via emailadressen. Er bestaat een risico dat door het combineren van antwoorden met andere (mogelijk openbare) gegevens, de identiteit van een deelnemer toch kan worden herleid. Het is niet volledig uit te sluiten dat deze gevoelige gegevens bij derden terecht kunnen komen, bijvoorbeeld door een datalek of het meekijken tijdens het invullen. Ondanks de aggregatie bestaat er toch een risico op indirecte herleidbaarheid, zeker bij kleine scholen of specifieke groepen binnen een school.

Doel en gebruik van de gegevens

Het verwerken van de bijzondere categorieën van gegevens wordt noodzakelijk geacht om een gedifferentieerd beeld van de veiligheid op scholen te krijgen en inzicht te bieden in problemen die spelen onder specifieke groepen. Het wetsvoorstel stelt dat de LVM een kennisbasis moet creëren voor doeltreffend en doelmatig veiligheidsbeleid. Wij vragen ons af hoe dit er concreet uit kan gaan zien, en wanneer het verzamelen van gegevens niet meer bijdraagt aan veiligheidsbeleid. De secundaire doelstelling van de LVM is om scholen in staat te stellen de LVM in te zetten als monitoringsinstrument in het kader van de eigen zorgplicht voor de veiligheid op school.

Waar ouders en leerlingen zich niet vrij voelen om sociale onveiligheid te melden, zullen zij dit door middel van vragen in de monitor waarschijnlijk ook niet doen. De uitkomsten zullen om die reden geen volledig en realistisch beeld geven over de veiligheid op een school. Het is wat ons betreft dan ook beter in te zetten op mogelijkheden waardoor het aangeven van sociale onveiligheid op school veiliger is voor de melder. Dat kan bijvoorbeeld anoniem, met behulp van goede vertrouwenspersonen of eventueel de vertrouwensinspecteur.